

Ενότητα 2:
Επιχειρηματική
πρακτική –
Μοντελοποίηση
επιχείρησης ΠΔΒ

Θέμα 2.2.

Χρηματοδότηση.
Ευκαιρίες και κίνδυνοι.

Συγγραφείς:

Tzvetalina Genova, Elena
Kostadinova

Ίδρυμα:

Varna University of
Management, Βουλγαρία

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνο των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτήν. Αριθμός έργου: 2020-1-BG01-KA203-079193.

Το υλικό αυτό αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού περιεχομένου του προγράμματος «Διαχείριση και επιχειρηματικότητα στους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας» για επαγγελματίες του επιχειρηματικού και του οικονομικού τομέα, το οποίο περιλαμβάνει συνολικά 5 θεματικές ενότητες. Αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Στρατηγικής Συνεργασίας Erasmus+ «FENICE - Προώθηση της Επιχειρηματικότητας και της Καινοτομίας στις Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες (ΠΔΒ) μέσω Διεπιστημονικής Εκπαίδευσης».

Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης με μια ματιά:

Πρόγραμμα Fenice

Ενότητα 1: Κατανόηση της Επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ

Θέμα 1.1. Πολιτικές και διατομεακές συνεργασίες στις ΠΔΒ.

Θέμα 1.2. Δημιουργικότητα, καινοτομία και πολιτιστικό περιεχόμενο. Δεοντολογική συμπεριφορά και δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Θέμα 1.3. Νέα μέσα, δημιουργικές τεχνολογίες και ψηφιακό περιβάλλον. Ψηφιακό μάρκετινγκ.

Ενότητα 2: Επιχειρηματική πρακτική – Μοντελοποίηση επιχείρησης ΠΔΒ

Θέμα 2.1. Επιχειρηματικά μοντέλα και διαχείριση. Διαχείριση αλλαγών.

Θέμα 2.2. Χρηματοδότηση. Ευκαιρίες και κίνδυνοι.

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στην αρχική σελίδα του έργου:
<http://www.fenice-project.eu>

Δήλωση πνευματικών δικαιωμάτων

Το παρόν έργο χορηγείται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές (CC BY-NC-SA 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>). Μπορείτε να:

- μοιραστείτε - αντιγράψετε και αναδιανέμετε το υλικό με κάθε μέσο και τρόπο
- προσαρμόσετε - αναμείξετε, τροποποιήσετε και δημιουργήστε πάνω στο υλικό

υπό τους ακόλουθους όρους:

- Αναφορά Δημιουργού - Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στον δημιουργό, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά αν έχουν γίνει αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε αυτό με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με τρόπο που να υπονοεί ότι ο δημιουργός αποδέχεται το έργο σας ή τη χρήση που εσείς κάνετε.
- Μη Εμπορική Χρήση - Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό για εμπορικούς σκοπούς.
- Παρόμοια Διανομή - Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια όπως και το πρωτότυπο.

1 Θεματικός αναγνώστης

Η χρηματοδότηση στους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας (ΚΠΔ) και στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας (CCS) έχει την ίδια έννοια όπως σε κάθε άλλη επιχείρηση και τομέα της οικονομίας. Σε αυτό το θέμα θα σταθούμε στα κύρια στοιχεία του σχεδιασμού και της διαχείρισης της χρηματοδότησης στους ΤΠΔ, εστιάζοντας στη *δημιουργία αξίας, τη χρηματοδότηση και την κατάρτιση του προϋπολογισμού, την οικονομική βιωσιμότητα, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους*. Πρώτον, εισάγουμε το γενικό προφίλ και το μοντέλο παραγωγής αξίας στους ΤΠΔ προκειμένου να επικεντρωθούμε στη συγκεκριμένη *διχοτόμηση μεταξύ αξίας και τιμής* στους ΚΠΔ. Στη συνέχεια, περιγράφουμε τα ειδικά μικροοικονομικά χαρακτηριστικά των CCS και των ΚΠΔ στις χώρες, που εκπροσωπούνται στο έργο FENICE. Για τον λόγο αυτό, τα έντυπα δημιουργίας κεφαλαίων που είναι ειδικά για τους ΚΠΔ εξετάζονται κατά μήκος της κύριας διχοτόμησης (i) της δημόσιας/κυβερνητικής χρηματοδότησης και (ii) της ιδιωτικής χρηματοδότησης εντός και πέραν της φιλανθρωπίας, συμπεριλαμβανομένων των νέων μοντέλων που συνδέονται με την πληθοπορεία, την υποστήριξη πολλαπλών χορηγών, τις δραστηριότητες που βασίζονται σε έργα κ.λπ. Το θέμα αφορά τα διάφορα είδη χρηματοδοτικών μέσων όσον αφορά το στάδιο ανάπτυξης μιας επιχείρησης, καθώς και τους κινδύνους και τις ευκαιρίες που τους συνοδεύουν. Τέλος, εξετάζεται το ζήτημα της χρηματοπιστωτικής υγείας και των ευκαιριών ανάπτυξης στο απότομα μεταβαλλόμενο μακροοικονομικό περιβάλλον στις μέρες μας.

2 Αναγνώστης θέματος

I. Ιδιαιτερότητες των ΠΔΒ όσον αφορά την οικονομική αξία και την παραγωγή αξίας

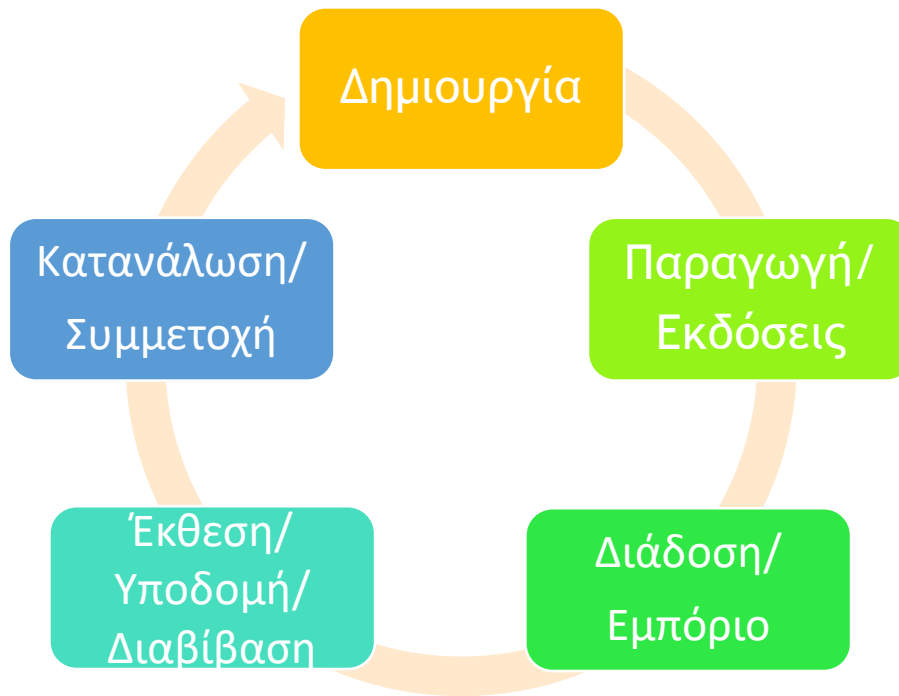
Οι κλάδοι του πολιτισμού και της δημιουργικότητας (ΚΠΔ) παρήγαγαν το 4,4 % του μέσου ΑΕγχΠ της ΕΕ (περίπου 7 % για ορισμένα κράτη μέλη) και παρείχαν απασχόληση ή αυτοαπασχόληση σε περισσότερα από 7,6 εκατομμύρια άτομα και μεταξύ 2 έως 4 % του εργατικού δυναμικού, η πλειονότητα των οποίων είναι νέοι (Imperiale, Fasiello, & Adamo, 2021; European Investment Fund, 2019). Η συντριπτική πλειονότητα των τομέων του πολιτισμού και της δημιουργίας στην Ευρώπη — 95 % από το 2019 — αποτελείται από μικρές επιχειρήσεις, ανεξάρτητους καλλιτέχνες και ελεύθερους επαγγελματίες. Έτσι, οι επιχειρήσεις ΕΒΕ αντιπροσωπεύουν το 12,1 % του μέσου αριθμού εταιρειών σε όλα τα κράτη μέλη (European Investment Fund, 2019).

Οι ΚΠΔ στην ΕΕ χαρακτηρίστηκαν από τις ακόλουθες λεπτομέρειες στα πρόθυρα του 2020 και της πανδημίας COVID-19:

- ✚ Οι υποτομείς που σχετίζονται με τον οπτικοακουστικό τομέα και τα πολυμέσα ήταν οι κινητήριοι μοχλοί ανάπτυξης (ιδίως ταινίες, DVD και βίντεο, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, παιχνίδια υπολογιστών/βίντεο και δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών). Οι εν λόγω υποτομείς διατήρησαν και μάλιστα αύξησαν την αξία τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας (European Investment Fund, 2019).

- ✚ Όσον αφορά τις οικονομικές επιδόσεις και τη σημασία, οι CCS ήταν συγκρίσιμοι με τους τομείς της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και των υπηρεσιών στέγασης και τροφίμων (A & F). Επιπλέον, οι ΚΠΔ αξιοποιούνται στον πολιτιστικό, πολιτιστικό και βιωματικό τουρισμό και χρησιμοποιούν ψηφιακές υπηρεσίες για την παραγωγή περιεχομένου για ταινίες, βίντεο, παιχνίδια, τρισδιάστατη χαρτογράφηση κ.λπ. (European Investment Fund, 2019) ·
- ✚ Τα ποσοστά επιβίωσης των επιχειρήσεων των ΚΠΔ μετά από 1, 3 και 5 έτη ύπαρξης είναι παρόμοια με εκείνα των επιχειρήσεων των ΤΠΕ και των Aamp & ΣΤ που είναι ακόμη υψηλότερα για την τριετία και την πενταετή περίοδο από εκείνα των A & ΣΤ (European Investment Fund, 2019) ·
- ✚ Οι επιχειρήσεις των ΚΠΔ απασχολούσαν 2,7 εργαζομένους κατά μέσο όρο πριν από το 2019, έναντι 5,73 στις ΤΠΕ και 5,86 στην A & ΣΤ (European Investment Fund, 2019).
- ✚ Η μικροκλίμακα των επιχειρήσεων έχει διαμορφώσει μια εξειδικευμένη θέση για ad-hoc συνεργασία και ομαδοποίηση που επιτρέπει στους ΚΠΔ να αλλάζουν άμεσα μεταξύ των υποτομέων και να σχηματίζουν γρήγορα ομάδες που βασίζονται σε καθήκοντα, οι οποίες διαλύονται και μεταρρυθμίζονται μετά την ολοκλήρωση ενός έργου·
- ✚ Η τμηματική δομή των επιχειρήσεων έχει δημιουργήσει μια εξειδικευμένη θέση για τη δημιουργία δημιουργικών κόμβων (European Investment Fund, 2019) που έχουν μετακινηθεί από το επιτόπου στο επιγραμμικό περιβάλλον κατά τη διάρκεια της πανδημίας·
- ✚ Οι νέες και η εξέλιξη των τάσεων στους ΚΠΔ εξαρτώνται από τη σημαντική άνοδο της ψηφιοποίησης, ιδίως όσον αφορά τον πειραματισμό με νέες ψηφιακές υπηρεσίες ως θεραπεία και προσαρμογή στους αντι-πανδημικούς κοινωνικούς περιορισμούς — όπως ζωντανές συναυλίες και παραστάσεις σε απευθείας σύνδεση, ηλεκτρονικά παιχνίδια, εικονικές εκθέσεις κ.λπ.

Γενικά, τα αγαθά και οι υπηρεσίες στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας (CCS) και οι ΚΠΔ παρέχονται σύμφωνα με το ακόλουθο μοντέλο αξιακής αλυσίδας:

Πηγή: (United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation, 2009)

Δεν είναι απαραίτητο όλα τα στοιχεία (δραστηριότητες) του μοντέλου να υπάρχουν σε κάθε μεμονωμένη επιχείρηση — μπορούν να διαιρεθούν μεταξύ διαφορετικών επιχειρήσεων, εντός μιας γεωγραφικής θέσης ή να κατανεμηθούν σε διαφορετικές περιοχές, και η χρηματοοικονομική δομή εξαρτάται επίσης σε μεγάλο βαθμό από αυτές τις ιδιαιτερότητες. Αντίθετα, υπάρχει μια διασύνδεση μεταξύ των φάσεων (United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation, 2009). Για παράδειγμα, στη μουσική έχουμε τη δημιουργία, τη διάδοση και την κατανάλωση σε ζωντανές συναυλίες ως ένα είδος αλυσίδας διανομής, αλλά και τη δημιουργία, την παραγωγή και τη διάδοση όταν το προϊόν είναι μουσικοί δίσκοι. Στις εικαστικές τέχνες μπορεί να έχουμε όλα τα στάδια, ενώ σε βιντεοπαιχνίδια και on-line προϊόντα — δημιουργία, παραγωγή, διάδοση και συμμετοχή.

II. Κύκλος δημιουργίας αξίας και σχέσεις με άλλους κλάδους (διατομεακή χρηματική αποτίμηση)

Όπως αναφέρθηκε, η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα είναι ένας πλήρως ορθός τομέας της οικονομίας με μεγάλο αναπτυξιακό δυναμικό — παρά την κάμψη που προκάλεσε η πανδημία. Τα παραδοτέα των CCS και των ΚΠΔ είναι διεπιστημονικά και ενσωματώνουν στοιχεία από διάφορους υποτομείς, π.χ. μουσική σε ταινίες και βιντεοπαιχνίδια, τρισδιάστατη χαρτογράφηση σε σκηνικές παραστάσεις, προσομοιώσεις βίντεο στον περιφερειακό σχεδιασμό και την αρχιτεκτονική κ.λπ. Η αξία του ολοκληρωμένου προϊόντος είναι συνήθως υψηλότερη από την αξία των στοιχείων.

Οι ΚΠΔ αγκαλιάζουν την αστικοποίηση, την ανεκτικότητα και τους καλά μορφωμένους ανθρώπους, οι οποίοι έχουν αναγνωριστεί από διαφορετικούς μελετητές ως βασικοί παράγοντες για την επιχειρηματική ανάπτυξη. Υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες των ΚΠΔ που συνδέονται με τη διεπιστημονικότητα, τον ψηφιακό προσανατολισμό, την καινοτομία και την

επιχειρηματική νοοτροπία που επηρεάζεται από τη διεθνοποίηση (Gerlitz & Prause, 2021). Η έρευνα δείχνει ότι το αποτέλεσμα της καινοτομίας είναι υψηλότερο σε περιφέρειες και κοινότητες που είναι πιο διαφοροποιημένες — από την άποψη των τομέων της οικονομίας, των επαγγελμάτων κ.λπ.

Σε ευρύτερους όρους, οι CCS και οι ΚΠΔ ανήκουν στην οικονομία της εμπειρίας όπου τα αγαθά και οι υπηρεσίες συνδέονται με την επίδραση που μπορούν να έχουν στη ζωή των ανθρώπων και όπου οι εμπειρίες γίνονται η τελική προσφορά. Η δικτύωση, η επικοινωνία και η κοινή χρήση διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην παράδοση και κατανάλωση των αγαθών και των υπηρεσιών, αλλά και στα μοντέλα χρηματοδότησης, π.χ. μέσω πληθοχρηματοδότησης, πληθοπορισμού, κοινής χρήσης υπηρεσιών συνεχούς ροής και μέσων ενημέρωσης κ.λπ.

Οι ΚΠΔ συνδέονται με τον τουρισμό με απλό τρόπο. Ωστόσο, η σχέση υπερβαίνει τον πολιτιστικό τουρισμό και αναπτύσσεται στις νέες μορφές δημιουργίας εμπειριών για τους επισκέπτες μέσω συμμετοχικών δραστηριοτήτων. Η διατήρηση και η ερμηνεία της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς εμπίπτει επίσης στον τομέα των ΚΠΔ. Επιπλέον, οι συνδέσεις αφορούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό και τη χωροταξική αναγέννηση περιοχών σε πόλεις και κωμοπόλεις, ακόμη και χωριά. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, τα προϊόντα των ΚΠΔ έγιναν αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσης και της παροχής υπηρεσιών, καθώς όλες οι διαδικτυακές πλατφόρμες και εφαρμογές τα χρησιμοποιούν.

III. Πολιτιστικοί και δημιουργικοί τομείς στις χώρες FENICE

Βουλγαρία

Σύμφωνα με τις αναλύσεις του ΕΤΕ, το 2016 δραστηριοποιήθηκαν 32.663 επιχειρήσεις στον τομέα της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στη Βουλγαρία (European Investment Fund, 2019). Οι κορυφαίοι υποτομείς ήταν οι εικαστικές τέχνες, οι τέχνες του θεάματος και τα βιβλία και ο τύπος όσον αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων και τις παροχές εργασίας. Η πολιτιστική απασχόληση αντιπροσωπεύει το 3,71 % της συνολικής εθνικής απασχόλησης, ενώ η προστιθέμενη αξία στους τομείς του πολιτισμού παρέχει 4,5 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας στους τομείς των υπηρεσιών (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020).

Σε γενικές γραμμές, οι Βούλγαροι ΚΠΔ βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην κρατική στήριξη και στις δημόσιες διαπιστώσεις, παρόλο που η κατάσταση αλλάζει σταδιακά — ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες πόλεις της Σόφιας, της Φιλιππούπολης, της Βάρνας και του Μπουργκάς. Πολλά πολιτιστικά έργα βασίζονται σε χρηματοδότηση από δωρητές, η οποία έχει αρχίσει να προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα — μεγάλες βιομηχανικές εταιρείες αποφασίζουν να χρηματοδοτήσουν ad hoc δραστηριότητες ή αιτίες στο πλαίσιο των εταιρικών κοινωνικών πολιτικών τους. Ωστόσο, αυτό που λείπει είναι το πραγματικό επιχειρηματικό περιβάλλον, στο οποίο η οικονομική αυτοβιωσιμότητα έρχεται πρώτη, ενώ η φιλανθρωπία και οι πόροι που βασίζονται σε επιχορηγήσεις έρχονται ως αποθεματικές επιλογές.

Βεβαίως, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των υποτομέων. Τα βιντεοπαιχνίδια, τα νέα μέσα καθώς και η αρχιτεκτονική αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς και η πανδημία COVID19 διεύρυνε την εξειδικευμένη θέση για την παροχή ψηφιακού περιεχομένου που ευνόησε την

πρόοδο πολλών εταιρειών στην αγορά. Ταυτόχρονα, οι παραδοσιακές τέχνες του θεάτρου — όπως το θέατρο και η μουσική — δεν μπορούν να επιβιώσουν χωρίς κρατική ενίσχυση. Σε πολλές περιπτώσεις, οι εταιρείες ΚΠΔ συνδυάζουν κερδοφόρες με μη κερδοφόρες δραστηριότητες από διάφορους τομείς προκειμένου να είναι σε θέση να συνεχίσουν να προσφέρουν πολιτιστικά προϊόντα.

Ελλάδα

Η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά είναι οι πυλώνες της ελληνικής μάρκας. Κατά συνέπεια, οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν παραδοσιακά επενδύσει ενεργά στη διατήρηση και την εκμετάλλευσή τους (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020). Δεν δόθηκε τόσο μεγάλη προσοχή και υποστήριξη στους ΚΠΔ, παρόλο που βελτιώθηκαν οι πολιτικές που ευνοούν την ανάπτυξή τους και δημιουργούνται πολλές νέες ευκαιρίες (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020).

Η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα στην Ελλάδα έχει σημαντική οικονομική σημασία όσον αφορά την απασχόληση (η οποία έρχεται δεύτερη μετά την κατασκευή) και το μερίδιο του ΑΕΠ (που έρχεται τέταρτη μετά την κατασκευή, τις υπηρεσίες τροφίμων και ποτών και τις νομικές και λογιστικές δραστηριότητες) (Avdikos, et al., 2017). Οι βιομηχανίες αυτές επλήγησαν σοβαρά δύο φορές τα τελευταία είκοσι χρόνια — πρώτα από την οικονομική κρίση το 2008 και τώρα από την πανδημία COVID-19. Στην πραγματικότητα, παρουσίασαν μεγαλύτερη ύφεση κατά την περίοδο μετά το 2008 από ό,τι οι άλλοι τομείς (Avdikos, et al., 2017). Οι εκδόσεις λογισμικού, η αρχιτεκτονική, ο κοινωνικοποιημένος σχεδιασμός, οι βιβλιοθήκες και τα μουσεία επανήλθαν στην ανάπτυξη μετά το 2016. Η σταθεροποίηση ήταν ισχυρή στους τομείς της διαφήμισης, της εκτύπωσης-κατασκευής-χειροτεχνίας, των τεχνών και των οπτικοακουστικών μέσων (παραγωγή βίντεο, κινηματογράφου και φωτογραφίας), ενώ οι εκδόσεις, το ραδιόφωνο και η τηλεοπτική παραγωγή παρουσίασαν διαδοχικές πτώσεις (Avdikos, et al., 2017).

Οι ΚΠΔ στην Ελλάδα τείνουν να συσπειρώνονται γεωγραφικά, γεγονός που αποδεικνύεται από τη συγκέντρωση γύρω από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της πολιτιστικής και δημιουργικής παραγωγής, της απασχόλησης και του αριθμού των επιχειρήσεων — οι περιφέρειες της Αττικής με την Αθήνα και την Κεντρική Μακεδονία και τη Θράκη με τη Θεσσαλονίκη είναι οι σημαδευμένοι ηγέτες (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020).

Η χρηματοδότηση μετατοπίστηκε σταδιακά από την κρατική στήριξη στις τοπικές αρχές και στον ιδιωτικό τομέα, εκτός από τις τοπικές και τομεακές οργανώσεις που υλοποιούν ειδικά θεματικά προγράμματα. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και οι εθνικές καλλιτεχνικές οργανώσεις χρηματοδοτούνται από την κεντρική κυβέρνηση. Τα επιχειρησιακά προγράμματα στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ είναι επίσης τοπικά και περιλαμβάνουν προτεραιότητες σχετικές με τον πολιτισμό. Η χορηγία του ιδιωτικού τομέα αυξάνεται και πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις (φιλανθρωπικές οργανώσεις) δημιουργούνται για την υποστήριξη έργων ΚΠΔ — ακόμη και μεγάλης κλίμακας. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τις ΜΜΕ και τους μικρούς δημόσιους οργανισμούς παρέχεται με τον μηχανισμό εγγυήσεων για τον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα της ΕΕ (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020).

Ρουμανία

Η συμβολή της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στο συνολικό ΑΕΠ ήταν σε άνοδο πριν από την πανδημία και ανήλθε σε περίπου 7 % το 2014, ποσοστό μεγαλύτερο από εκείνο που παρείχαν σημαντικοί τομείς όπως η γεωργία και οι κατασκευές (European Investment Fund, 2016). Ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στη δημιουργική και πολιτιστική οικονομία της Ρουμανίας το 2016 ήταν λίγο πάνω από 61.000, με τον μεγαλύτερο αριθμό εταιρειών που δημιουργήθηκαν στους κλάδους που σχετίζονται με την ΤΠ (Sava & Badulescu, 2018).

Γεωγραφικά και θεματικά, οι επιχειρήσεις ΚΠΔ στη Ρουμανία συγκεντρώνονται γύρω από τρία κέντρα: Βουκουρέστι για το ραδιόφωνο και τη διαφήμιση, Cluj για τις τέχνες του θεάματος και φεστιβάλ μουσικής και Timiș για τυχερά παιχνίδια. Το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών του τομέα πηγαίνει στο Βουκουρέστι με ποσοστό άνω του 63 % (European Investment Fund, 2019). Ο κύριος τομέας όσον αφορά τον κύκλο εργασιών και την απασχόληση είναι οι ΤΠΕ και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, ακολουθούμενοι από τη διαφήμιση, τα βιβλία και τον Τύπο (European Investment Fund, 2019).

Η χρηματοδότηση για τον πολιτιστικό τομέα προέρχεται κυρίως από το κράτος μέσω του Υπουργείου Πολιτισμού και Εθνικής Κληρονομιάς σε συνεργασία με διάφορους φορείς όπως η Διοίκηση του Εθνικού Πολιτιστικού Ταμείου και το Ρουμανικό Πολιτιστικό Ινστιτούτο. Όσον αφορά τις έμμεσες μορφές στήριξης, υπάρχει ένα νομοθετικό πλαίσιο για τη χορηγία, αλλά δεν σχετίζεται αποκλειστικά με τον πολιτιστικό καλλιτεχνικό τομέα (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020). Ασφαλώς, η πλειονότητα των εταιρειών στους κλάδους της πληροφορικής λειτουργούν με κερδοσκοπικό τρόπο ως συνήθεις επιχειρηματικές οντότητες. Η ιδιωτική χρηματοδότηση για τον πολιτισμό είναι σπάνια λόγω των ατελειών της νομοθεσίας για τη χορηγία και την αιγίδα (Compendium of Cultural Policies and Trends, 2020).

Πορτογαλία

Οι ΕΒΕ στην Πορτογαλία αντιπροσωπεύουν 66.469 επιχειρήσεις και 88.749 εργαζομένους (AICEP Portugal Global, Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal, n.d.). Οι κορυφαίοι υποτομείς είναι η πολιτιστική κληρονομιά, τα οπτικοακουστικά και πολυμέσα, οι εικαστικές τέχνες, οι παραστατικές τέχνες, οι εκδόσεις και η βιβλιοπωλήση, η αρχιτεκτονική και ο σχεδιασμός, οι δημιουργημένες τέχνες και οι διεπιστημονικές τέχνες. Ο τομέας αυτός αποτελείται από μικρούς πολιτιστικούς φορείς, πολιτιστικούς συλλόγους και μη κερδοσκοπικούς φορείς, ιδιωτικούς φορείς κοινωνικής αλληλεγγύης και μεμονωμένους καλλιτέχνες (AICEP Portugal Global, Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal, n.d.). Οι αριθμοί μειώθηκαν σημαντικά κατά την περίοδο της πανδημίας, ιδίως όσον αφορά τους εργαζομένους.

Στην Πορτογαλία, πολλές πολιτιστικές πολιτικές έχουν εφαρμοστεί με την πάροδο των ετών, εστιάζοντας κυρίως στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στην προώθηση και ανάπτυξη εθνικών δικτύων δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων. Από το 2009 και μετά, η στρατηγική σημασία αποδίδεται ολοένα και περισσότερο σε θέματα όπως η προώθηση της πορτογαλικής γλώσσας, η πολιτιστική και δημιουργική βιομηχανία και η στήριξη της διεθνοποίησης των πορτογαλικών καλλιτεχνών και πολιτιστικών ιδρυμάτων (European Investment Fund, 2016).

To Added — το Creative Industries Agency Portugal — έχει ως στόχο να προωθήσει το ευνοϊκό περιβάλλον για την προώθηση της δημιουργίας, της παραγωγής και της διανομής στις δημιουργικές βιομηχανίες, λειτουργώντας παράλληλα ως πλατφόρμα καινοτομίας και διεθνοποίησης. Ενώνει πάνω από 80 μέλη από όλο το φάσμα της ΚΠΕ στη χώρα και εργάζεται ενεργά για την αξιοποίηση διατομεακών συνεργασιών με την έρευνα, τον τουρισμό, την κυβέρνηση και άλλους φορείς.

Σερβία

Στη Σερβία, η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα συμβάλλει στο 7,5 % του ΑΕΠ και παρουσίασε ρυθμό ανάπτυξης 8,4 % πριν από την πανδημία — υψηλότερο από το μέσο ρυθμό ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας. Για το 2017 υπήρχαν 32.908 εγγεγραμμένες επιχειρήσεις στον τομέα, συμπεριλαμβανομένων 10 832 ενεργών επιχειρήσεων (περίπου 10,1 % των επιχειρήσεων της χώρας), 22.076 επιχειρηματιών (περίπου 9,93 % των επιχειρηματιών της χώρας) και 541 δημόσιων φορέων (Mikic, Radulovic, & Savić, 2020). Οι εργαζόμενοι που απασχολούνται σε ΚΠΔ αντιπροσωπεύουν το 5,6 % του συνολικού αριθμού των εργαζομένων στη Σερβία. Οι υπηρεσίες πληροφορικής, λογισμικού και υπολογιστών, ακολουθούμενες από την ταινία, την τηλεόραση, το βίντεο, το ραδιόφωνο και τη φωτογραφία και την αρχιτεκτονική, συμβάλλουν περισσότερο από όλα τα CI στην οικονομία. (Mikic, Radulovic, & Savić, 2020)

Η αυξανόμενη τάση για τη δημιουργία δημιουργικών κόμβων είναι ειδική για τη Σερβία (UNESCO, 2017). Οι κόμβοι διοικούνται από επαγγελματίες από τις τέχνες και τον πολιτισμό και ξεκινούν πολλά έργα με διεθνή αναγνώριση. Οι κόμβοι διαχειρίζονται ως ανεξάρτητες επιχειρήσεις, ενώ η δημόσια χρηματοδότηση για τους ΚΠΔ είναι περιορισμένη (UNESCO, 2017). Η επιλογή του Νόβι Σαντ για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης και η υποψηφιότητα του μουσικού φεστιβάλ EXIT ως το καλύτερο ευρωπαϊκό φεστιβάλ για το 2017 οδήγησαν και τους ΚΠΔ στη Σερβία.

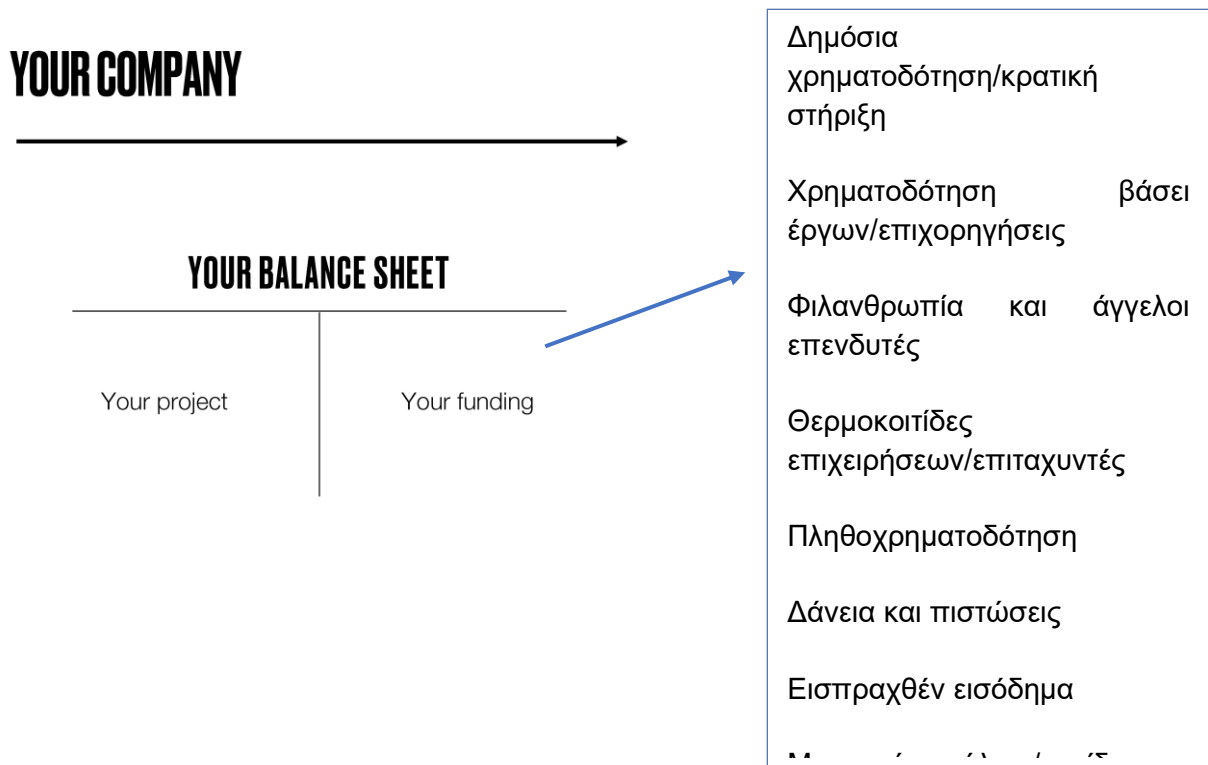
IV. Πηγές χρηματοδότησης

Όπως αναφέρθηκε εμμέσως μέχρι σήμερα, οι επιχειρήσεις του ΕΒΕ¹ είναι *δύο βασικών τύπων — μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (μουσεία, βιβλιοθήκες, θέατρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις που ενώνουν μεμονωμένους καλλιτέχνες κ.λπ.) και κερδοσκοπικού χαρακτήρα (μελέτες σχεδιαστών, εταιρείες ΤΠΕ, μεμονωμένοι/ελεύθεροι καλλιτέχνες ως ατομικοί ιδιοκτήτες κ.λπ.)*. Η εναλλαγή μεταξύ των δύο τύπων είναι επίσης δυνατή, δεδομένου ότι έχουμε ήδη ιδιωτικά μουσεία και θεατρικές εταιρείες που αναδύονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και τα όρια μεταξύ μη κερδοσκοπικών και κερδοσκοπικών φορέων είναι θολά.

Οι επιχειρήσεις CCI βασίζονται σε άυλα περιουσιακά στοιχεία και εργάζονται σε συνθήκες μεγάλης αβεβαιότητας όσον αφορά τη ζήτηση της αγοράς, επομένως βασίζονται συνήθως σε

¹ Μια επιχείρηση θεωρείται κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή. Αυτό περιλαμβάνει, ιδίως, τους αυτοαπασχολούμενους και τις οικογενειακές επιχειρήσεις που ασκούν βιοτεχνικές ή άλλες δραστηριότητες, καθώς και τις εταιρικές σχέσεις ή ενώσεις που ασκούν τακτικά οικονομική δραστηριότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

συνδυασμό πηγών χρηματοδότησης και τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται εξαρτώνται όχι μόνο από τον υποτομέα αλλά και από την οργανωτική μορφή της επιχείρησης:

Πηγή: (European Investment Fund, 2019)

Οι ιδιαιτερότητες των CCS καθορίζουν το πλαίσιο για τη χρηματοδότηση μιας επιχείρησης CCI — έχει ιδιαιτερότητες παρόλο που η διαδικασία είναι παρόμοια με εκείνη των άλλων βιομηχανιών.

✚ Στοχευμένη δημόσια χρηματοδότηση (άμεση κρατική στήριξη)

Εντός της ΕΕ, πολλά μεγάλα πολιτιστικά ιδρύματα είναι δημόσια και υποστηρίζονται από τον κρατικό προϋπολογισμό συνήθως στους τομείς των υπουργείων που είναι αρμόδια για τον πολιτισμό, την κληρονομιά, τον τουρισμό, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Ο προϋπολογισμός για τον πολιτισμό αποτελεί μερίδιο του ΑΕΠ κάθε χώρας και κυμαίνεται περίπου 2 % σε ολόκληρη την Ευρώπη σύμφωνα με την EUROSTAT. Για πολλές χώρες και ιδίως για εκείνες που εκπροσωπούνται στο έργο FENICE, η χρηματοδότηση του δημόσιου πολιτιστικού τομέα θεωρείται ανεπαρκής και συνήθως καλύπτει μόνο τις αποδοχές του προσωπικού των ιδρυμάτων.

Η οικονομική ύφεση που προκλήθηκε από τη χρηματοπιστωτική κρίση το 2008 και τώρα από την πανδημία συνδέεται με περιορισμούς στη δημόσια χρηματοδότηση για τον πολιτισμό και με την κρατική στήριξη που υστερεί σε σχέση με τα σοβαρά εμπόδια που προκλήθηκαν από τα περιοριστικά μέτρα. Τα χρηματοδοτούμενα από το δημόσιο καλλιτεχνικά και πολιτιστικά ιδρύματα θεωρούνται μη κερδοσκοπικά (αύξηση εισοδήματος για την επιδίωξη του κοινωνικού

τους στόχους και την καταβολή του προσωπικού τους), αλλά έχουν τεθεί σε θέση να αρχίσουν να συμπεριφέρονται ως επιχειρηματικές οντότητες (δημιουργία κέρδους για την αντιστάθμιση της μείωσης των κρατικών ενισχύσεων) προκειμένου να ανακάμψουν από τις κρίσεις και να διατηρήσουν την αξία τους για τις κοινότητες.

Χρηματοδότηση βάσει έργων

Σε αντίθεση με την άμεση κρατική στήριξη, η χρηματοδότηση που βασίζεται στο έργο είναι ανοικτή σε όλες τις επιχειρήσεις ΚΠΔ — ιδιωτικές και δημόσιες, κερδοσκοπικές και μη κερδοσκοπικές. Η χρηματοδότηση που βασίζεται στο έργο στοχεύει στην έναρξη και υλοποίηση συνήθως ad hoc δραστηριοτήτων με συγκεκριμένο θέμα ή εστίαση — όπως η παραγωγή ταινίας, θεατρικού έργου, φεστιβάλ, παράστασης κ.λπ.

Η ΕΕ έχει ανοίξει πολλά προγράμματα για τη χρηματοδότηση έργων στον τομέα του ΚΠΔ. Εκτός από την εμβληματική πρωτοβουλία «Δημιουργική Ευρώπη», πολλά άλλα προγράμματα της ΕΕ περιλαμβάνουν στις προτεραιότητές τους στήριξη για τον πολιτισμό, την κληρονομιά και τους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας. Λεπτομερής περιγραφή των ευκαιριών διατίθεται στον «Οδηγό χρηματοδότησης του CulturEU: Ευκαιρίες χρηματοδότησης της ΕΕ για τον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα 2021-2027», που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ένα μειονέκτημα της χρηματοδότησης που βασίζεται στο έργο είναι ότι εξαρτάται από τις προτεραιότητες που θέτουν τα χρηματοδοτικά ιδρύματα και οι καλλιτέχνες και/ή οι δημιουργοί του πολιτισμού πρέπει να προσαρμόσουν τις ιδέες τους στις προτεραιότητες αυτές προκειμένου να είναι επιλέξιμοι για στήριξη.

Τα έργα χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους (όπως τα προγράμματα της ΕΕ) ή από ιδιωτικούς οργανισμούς, συνήθως από μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους στο πλαίσιο των πολιτικών τους εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Φιλανθρωπία και επενδυτές αγγέλων (εταιρική στήριξη)

Λόγω της κοινωνικής τους αξίας, το ΚΠΔ προσελκύει επίσης στήριξη από ιδιωτικές εταιρείες και ιδιώτες που επιδιώκουν να δωρίσουν μέρος του εισοδήματος ή των πόρων τους σε κοινωνικούς σκοπούς. Εδώ η χρηματοδότηση μπορεί να έρθει μετά την υποβολή αίτησης σε ένα ταμείο που δημιουργήθηκε από μια εταιρεία/εταιρεία ή ως άμεση χορηγία/χορηγία κεφαλαίων για ένα πολιτιστικό έργο ή προϊόν σε προσωρινή βάση.

Άγγελοι επενδυτές ή επιχειρηματικές γωνίες είναι μια άλλη προσωποποίηση της φιλανθρωπίας. Πρόκειται για εταιρείες και ιδιώτες που επενδύουν στο αρχικό ή αρχικό στάδιο μιας επιχείρησης σε αντάλλαγμα για ένα μερίδιο της επιχείρησης ή ακριβώς ως δωρεά για λόγους για τους οποίους είναι παθιασμένοι. Είναι πολύ σημαντικά για τις δημιουργικές βιομηχανίες, καθώς το όνομα «άγγελος» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για να περιγράψει τους εύπορους ανθρώπους που υποστήριξαν τις παραγωγές του Θεάτρου Μπρόντγουεϊ τον 20ο αιώνα. Οι επενδυτές Angel όπως ιδίως οι εταιρείες που βασίζονται στις ΤΠΕ, αλλά όχι τόσο οι υπόλοιποι ΚΠΔ. Τα δίκτυα επιχειρηματικής γωνίας στην Ευρώπη περιλαμβάνουν την Ευρωπαϊκή Ένωση Εμπορίου για τους Επιχειρηματικούς Άγγελους, τα Ταμεία Σπόρων και τους Παίκτες της Αγοράς Πρώιμης Σκηνής (EBAN), τους Business Angels Europe και άλλους.

Θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων/επιταχυντές

Τα εκκολαπτήρια επιχειρήσεων και οι επιταχυντές παρέχουν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για νεοσύστατες επιχειρήσεις με βάση πακέτα που περιλαμβάνουν γραφεία και εκθεσιακούς χώρους, καθοδήγηση, επιχειρήσεις, μάρκετινγκ και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες σε χαμηλότερες τιμές της αγοράς. Στα εκκολαπτήρια επιχειρήσεων οι πληρωμές βασίζονται στα τέλη, ενώ οι επιταχυντές αποκτούν μετοχές/μετοχές των υποστηριζόμενων εταιρειών. Αυτό σημαίνει ότι η χρηματοδότηση δεν έρχεται με τη μορφή άμεσων μεταφορών χρημάτων. Τα εκκολαπτήρια επιχειρήσεων και οι επιταχυντές είναι πολύ κατάλληλα για τις εταιρείες CCI που εργάζονται με ψηφιακό περιεχόμενο, σχεδιασμό, ήχο και προϊόντα βίντεο.

Η εργασία σε δίκτυα και συνεργατικούς σχηματισμούς είναι ειδική για τους ΚΠΔ. Πολλές πόλεις αναπτύσσουν στοχευμένες φυσικές περιοχές όπου συγκεντρώνονται οι ΚΠΔ — όπως τέχνες και χειροτεχνίες, συνοικίες μουσείων, χώροι διαμονής και ούτω καθεξής. Ταυτόχρονα, πολλά εθνικά και κοινοτικά προγράμματα υποστηρίζουν τη δημιουργία δημιουργικών κόμβων, η αποστολή των οποίων είναι να παρέχουν χώρο (φυσικό ή εικονικό) και υποστήριξη για τη δικτύωση, την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τη συμμετοχή της κοινότητας στους τομείς της δημιουργικότητας, του πολιτισμού και της τεχνολογίας (Culture and Creativity Association, 2022). Προς το παρόν, οι δημιουργικοί συνεργατικοί σχηματισμοί και οι κόμβοι δεν παρέχουν το ίδιο πακέτο υπηρεσιών με τα εκκολαπτήρια επιχειρήσεων και τους επιταχυντές. Αντίθετα, είναι μια εναλλακτική λύση για εκείνους τους τύπους δημιουργικών επιχειρήσεων και μεμονωμένων επιχειρήσεων που δεν μπορούν εύκολα να γίνουν οικονομικά βιώσιμες χωρίς δημόσια στήριξη.

Πληθοχρηματοδότηση

Το crowdfunding είναι ένα νέο μοντέλο χρηματοδότησης μιας επιχείρησης ή ενός έργου, συγκεντρώνοντας μικρά χρηματικά ποσά από μεγάλο αριθμό ανθρώπων, συνήθως μέσω του Διαδικτύου. Εδώ οι συλλογικές προσπάθειες των φίλων, των μελών της οικογένειας, των πελατών και των αδέσποτων υποστηρικτών μιας ιδέας δημιουργούν ένα δίκτυο που επιτρέπει την υλοποίηση αυτής της ιδέας (European Investment Fund, 2019). Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι πλατφόρμες πληθοχρηματοδότησης είναι το κύριο κανάλι υλοποίησης — όπως το WhyDonate, το FundedByMe, το FundingCircle, το Ulule στην Ευρώπη. Ο μεμονωμένος επενδυτής μπορεί απλώς να δωρίσει σε ένα έργο ή μια αιτία που ξεκίνησε σε μια πλατφόρμα πληθοχρηματοδότησης, αλλά μπορεί επίσης να λάβει μικρό ενδιαφέρον (τον λεγόμενο δανεισμό μεταξύ ομοτίμων), μερίδιο για την επιχείρηση (ίδια κεφάλαια) ή ανταμοιβές (μη χρηματοοικονομικές αποδόσεις με τη μορφή μοναδικής υπηρεσίας ή προπώλησης ενός προϊόντος).

Εκτός από τη συγκέντρωση κεφαλαίων, η πληθοχρηματοδότηση είναι ένα εργαλείο οικοδόμησης κοινότητων και είναι πολύ κατάλληλο για τις ανάγκες των ΚΠΔ.

Δάνεια/Πιστώσεις

Συνήθως οι επιχειρήσεις των ΚΠΔ έχουν πρόσβαση σε δάνεια με δυσκολίες — ειδικά όταν η ουσία της επιχείρησής τους συνδέεται με άυλα περιουσιακά στοιχεία με τα οποία είναι πιο δύσκολο να αποτιμηθούν οικονομικά. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

δημιούργησε τον μηχανισμό εγγυήσεων για τον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα (CCS GF) που συνδέεται με δίκτυα τραπεζών που παρέχουν πιστώσεις ιδίως στις ΜΜΕ των εν λόγω τομέων. Ορισμένα παρόμοια καθεστώτα εγγυήσεων υπάρχουν σε μεμονωμένες χώρες, αλλά εξακολουθούν να είναι λίγα.

Εισπραχθέν εισόδημα

Η πηγή αυτή αναφέρεται στα έσοδα που αποκομίζουν οι ΚΠΔ από την πώληση των προϊόντων τους. Οι όγκοι και το μερίδιο αυτής της πηγής ποικίλλουν μεταξύ των διαφόρων υποτομέων — όπως αναφέρθηκε τα προϊόντα ΤΠΕ παράγουν εύκολα υψηλά κέρδη τα τελευταία χρόνια, σε σύγκριση με τις βιβλιοθήκες που πρέπει να κρατήσουν χαμηλά τα τέλη τους προκειμένου να παραμείνουν προσβάσιμα και να εκπληρώσουν την κοινωνική τους αποστολή ως τόποι πολιτιστικών συγκεντρώσεων. Ορισμένα από τα πολιτιστικά ιδρύματα μπορούν να αποφέρουν πρόσθετα κέρδη ενοικιάζοντας τις εγκαταστάσεις τους ή τον εξοπλισμό τους για τη διοργάνωση διαφόρων ειδών εκδηλώσεων — ακόμη και όχι πολιτιστικών.

Μετοχικό κεφάλαιο

Ορισμένες εταιρείες τέχνης ανήκουν σε διάφορους μετόχους, οι οποίοι παρέχουν επίσης το κεφάλαιο (ή την αρχική χρηματοδότηση) της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις που βασίζονται στο μετοχικό κεφάλαιο δεν είναι κοινές στους ΚΠΔ.

Αυτοχρηματοδότηση

Πολύ συχνά οι ανεξάρτητοι καλλιτέχνες και οι ιδρυτές πολύ μικρών επιχειρήσεων χρησιμοποιούν την προσωπική τους αποταμίευση ως κεφάλαιο εκκίνησης για να ξεκινήσουν το εγχείρημα και το έργο.

V. Προϋπολογισμός και τιμολόγηση

Η κατάρτιση του προϋπολογισμού και η τιμολόγηση στους ΚΠΔ ακολουθούν τη συλλογιστική που ισχύει για όλους τους άλλους κλάδους. Οι κύριες ιδιαιτερότητες προέρχονται από το γεγονός ότι η δημόσια χρηματοδότηση και οι δωρεές αποτελούν πολύ σημαντική πηγή εισοδήματος.

VI. Οικονομική βιωσιμότητα

Η οικονομική βιωσιμότητα επιτυγχάνεται όταν μια επιχείρηση πωλεί ένα προϊόν ή μια υπηρεσία σε τιμή που όχι μόνο καλύπτει τα έξοδα αλλά και παράγει κέρδος. Τα κέρδη επιτρέπουν στην επιχείρηση να διευρυνθεί ιδιαίτερα όταν μέρος της επένδυσε σε μεγαλύτερες παραγωγές, καλύτερες εγκαταστάσεις, περισσότερες επιδόσεις και συνδημιουργούς και ούτω καθεξής.

Με άλλα λόγια, μιλάμε για τη βιωσιμότητα όταν το σημείο νεκρού σημείου είναι μεγαλύτερο από το μηδέν.

Στις μη κερδοσκοπικές οντότητες, η ερμηνεία «κέρδος» είναι λίγο διαφορετική. Το πλεόνασμα που παραμένει ως το τέλος ενός έργου ή μιας περιόδου επανεπενδύεται συνολικά για να επιτρέψει στον οργανισμό να παραμείνει ανεξάρτητος από την εξωτερική χρηματοδότηση (δωρεές, χορηγίες, δάνεια κ.λπ.) και να αναπτύξει πρωτοβουλίες κατά τη διακριτική του ευχέρεια ή δωρεάν για το κοινό.

Στην πραγματικότητα, η οικονομική βιωσιμότητα δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί σε έναν τόσο δυναμικό τομέα όπως οι ΚΠΔ. Η επικρατούσα μικρή κλίμακα του κυρίαρχου αριθμού επιχειρήσεων αυξάνει επίσης την ευάλωτη θέση τους στο θέμα αυτό. Για πολλούς από τους υποτομείς, οι τιμές των προσφερόμενων πολιτιστικών προϊόντων πρέπει να προσαρμοστούν στη γενική αγοραστική δύναμη του κοινού, ώστε να μπορούν όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι να καταναλώνουν και να βιώνουν τις τέχνες και τον πολιτισμό. Αυτή η διχοτόμηση μεταξύ των τιμών και των κοινωνικών λειτουργιών στο ΚΠΔ θα είναι πάντα παρούσα και θα αναφέρεται στην οικονομική βιωσιμότητα του τομέα.

VII. Ευκαιρίες και κίνδυνοι

Οι αναπτυξιακές προοπτικές των ΤΠΔ και των ΚΠΔ πριν από το 2019 και η πανδημία φαίνονταν περισσότερο από ελπιδοφόρες στην Ευρώπη. Οι οικονομικές στατιστικές παρείχαν το ακόλουθο ενημερωτικό δελτίο:

- Η οικονομική συμβολή των ΚΠΔ εκείνη την εποχή ήταν υψηλότερη από εκείνη των τηλεπικοινωνιών, της υψηλής τεχνολογίας, των φαρμακευτικών προϊόντων και της αυτοκινητοβιομηχανίας·
- Μεταξύ 2013 και 2019, οι ΚΠΔ πρόσθεσαν περίπου 700.000 θέσεις εργασίας (που ισοδυναμούν με αύξηση 10 %), μεταξύ άλλων για τους συγγραφείς, τους ερμηνευτές και άλλους δημιουργικούς εργαζομένους·
- Όλοι οι τομείς των ΚΠΔ αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια μιας εξαετούς περιόδου με ποσοστό έως 4 % — με τα βιντεοπαιχνίδια, τη διαφήμιση, την αρχιτεκτονική και τη μουσική να πρωτοστατούν και μόνο ο Τύπος βρισκόταν σε ύφεση· Η ισχυρότερη ανάπτυξη σημειώθηκε στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη·
- Η ζήτηση για διαδικτυακό περιεχόμενο ήταν υψηλή, καθώς πάνω από το 80 % των χρηστών του διαδικτύου στην ΕΕ χρησιμοποιούσαν το Διαδίκτυο για μουσική, βίντεο και παιχνίδια (και όχι τόσο για αγορές ή κοινωνική δικτύωση)·
- Το καινοτόμο δυναμικό των ΚΠΔ ήταν εξαιρετικά υψηλό·
- Είναι σύνηθες για τις επιχειρήσεις ΚΠΔ να εκτελούν ταυτόχρονα δραστηριότητες αγοράς/κερδοσκοπικού χαρακτήρα και μη αγοραίες/κοινωνικά καλοπροαίρετες δραστηριότητες και αυτό σχετίζεται με την πρόσβαση σε δημόσιους πόρους που μπορεί να έχει το y·
- Η αγορά ΚΠΔ είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένη αγορά και εξαρτάται από τον πολιτισμό και τις γλώσσες των διαφόρων λαών και γενεών.

Πηγή: (EY Consulting, 2021) (European Investment Fund, 2019) (European Investment Fund, 2019)

Ωστόσο, οι ελπιδοφόρες προοπτικές καταστράφηκαν μετά το 2020 και οι ΚΠΔ εκτιμάται ότι έχουν χάσει πάνω από το 31 % των εσόδων τους (EY Consulting, 2021) λόγω των ακόλουθων χαρακτηριστικών των ΚΠΔ:

- Κυριαρχία των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης·
- Οι δρομείς της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης επλήγησαν και χάθηκαν περισσότερο·
- Η ανάσχεση της κοινωνικής ζωής και τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης οδηγούν σε αυξημένη κατανάλωση ψηφιακού περιεχομένου με μειωμένη κατανάλωση αμειβόμενου ψηφιακού περιεχομένου (IDEA Consult, Goethe-Institut, Amann, & Heinsius, 2021)·
- Η κατακερματισμένη δομή του τομέα, ο τρόπος απασχόλησης των ελεύθερων επαγγελματιών, η δύσκολη πρόσβαση σε εμπορική χρηματοδότηση κατέστησαν τους ΚΠΔ εξαιρετικά ευάλωτους στην οικονομική κρίση που προκλήθηκε από την πανδημία (IDEA Consult, Goethe-Institut, Amann, & Heinsius, 2021)·
- Η αύξηση των επιγραμμικών συνδρομών συνοδεύτηκε από μείωση της διαδικτυακής διαφήμισης·
- Έλλειψη ομοιόμορφων στατιστικών και ποιοτικών αναλύσεων για την ανάπτυξη του τομέα σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, γεγονός που δυσχεραίνει τον επιχειρηματικό σχεδιασμό (European Investment Fund, 2019)

Οι πιθανοί τρόποι ανάκτησης αναφέρονται:

- Πιο στοχευμένη δημόσια στήριξη για τον τομέα — σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, εκτός από το επίπεδο της ΕΕ·
- Νέες συνεργασίες μεταξύ των ΚΠΔ — όπως αυτές που επιτρέπουν ζωντανές επιγραμμικές παραστάσεις κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων, υβριδικές επιτόπιες και επιγραμμικές εκδηλώσεις κ.ο.κ.
- Καλύτερη αξιοποίηση των διατομεακών συνεργασιών των ΚΠΔ με άλλους τομείς της οικονομίας — ιδίως με την υγεία και την εκπαίδευση·
- Αναβάθμιση και αναθεώρηση των μοντέλων εσόδων και αξιοποίηση εναλλακτικών χώρων επιχειρηματικής δραστηριότητας — ψηφιακά ή σε μεγάλους δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένων των υπαίθριων χώρων
- Χρηματική αποτίμηση του ψηφιακού περιεχομένου (στις πιο δημοφιλείς μορφές «πώλησης περιεχομένου» και «κοινωνικής πώλησης») και εξέλιξη της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας·
- Αποκατάσταση του ρόλου των ΚΠΔ στη συμβολή στην ευημερία των πολιτών, στην κοινωνική καινοτομία και στην κοινωνική συνοχή·
- Εισαγωγή νέων μοντέλων προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας — τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σε παγκόσμιο επίπεδο δημιουργήθηκαν ως έννοια πριν από τη δημιουργία του Διαδικτύου και προσαρμόζονται στις νέες τάσεις ανάπτυξης των τεχνολογιών· Η ΕΕ αποσκοπεί στη δημιουργία μιας ενιαίας ψηφιακής αγοράς και ενέκρινε την οδηγία (ΕΕ) 2019/790 με στόχο την προσαρμογή των εξαιρέσεων/περιορισμών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο ψηφιακό και διασυνοριακό περιβάλλον, τη βελτίωση των πρακτικών αδειοδότησης για τη διασφάλιση ευρύτερης πρόσβασης σε δημιουργικό περιεχόμενο και την επίτευξη μιας εύρυθμα λειτουργούσας αγοράς για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας·
- Η επιστήμη, οι τεχνολογίες και η τέχνη θεωρούνται ότι ανήκουν μαζί και η διεπιστημονικότητα προωθείται μέσω της δημόσιας στήριξης και των επιχειρήσεων.

Ο κατάλογος μπορεί να διευρυνθεί από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο των ΚΠΔ. Ακολουθούν ορισμένα μέσα στήριξης και χάραξης πολιτικής που πρέπει να εξετασθούν:

- ✚ Πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — <https://ec.europa.eu/culture/creative-europe>
- ✚ Start = S+T+Arts (Επιστήμη, Τεχνολογία και Τέχνες), μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που δρομολογήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος έρευνας και καινοτομίας «Ορίζων 2020» για τη στήριξη συνεργασιών μεταξύ καλλιτεχνών, επιστημόνων, μηχανικών και ερευνητών - <https://starts.eu/>
- ✚ Δίκτυο δημιουργικών κόμβων της ΕΕ — <http://creativehubs.net/>

VIII. Προτεινόμενες αναγνώσεις:

The CulturEU Funding Guide: EU Funding Opportunities for the Cultural and Creative Sectors 2021-2027 (2021), European Commission

Rebuilding Europe – The Cultural and Creative Economy Before and After the COVID-19 Crisis (2021), EY Consulting, European Grouping of Societies of Authors and Composers (GESAC)

Be Creative - Call the Bank: Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility (2019), European Investment Fund

Capacity-building in the Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility: A guide to assessing loan applications from CCS SMEs (2019), European Investment Fund

3 Βιβλιογραφικές Αναφορές

AICEP Portugal Global, Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal. (n.d.). *Portugal Global*. From <https://www.portugalglobal.pt/EN/SourceFromPortugal/prominent-clusters/cultural-creative-industries/Pages/cultural-creative-industries.aspx>

Avdikos, V., Michailidou, M., Klimis, G.-M., Gaitanidis, L., Nikolopoulos, P., Drakakis, P., & Kostopoulou, E. (2017). *Mapping the Cultural and Creative Sector in Greece*. Ministry of Culture and Sports of the Hellenic Republic. Retrieved September 20, 2021 from <http://ep.culture.gr/el/Documents/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%99-%CE%95%CE%93%CE%9A%CE%A5%CE%9A%CE%9B%CE%99%CE%9F%CE%99/%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%95%CE%A3/Xartografi.si.Short.ENG.pdf>

Compendium of Cultural Policies and Trends. (2020). *Compendium of Cultural Policies and Trends, 20th Edition*. Retrieved October 10, 2021 from Compendium of Cultural Policies and Trends: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/pdf_full/bulgaria/Full-Country-Profile_Bulgaria.pdf

Culture and Creativity Association. (2022). *Creative Economy*. From Culture and Creativity: <https://www.culturepartnership.eu>

European Investment Fund. (2016). *Cultural and Creative Sectors Market Fiches*. European Investment Fund. From https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-gf-market-fiches.pdf

European Investment Fund. (2019). *Be Creative - Call the Bank: Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility*. Luxembourg: EIF.

European Investment Fund. (2019). *Be Creative, Call the Bank. A Guide for SMEs in the Cultural and Creative Sectors on How to Obtain Financing*. From https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-sme-book.pdf

European Investment Fund. (2019). *Capacity-building in the Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility: A guide to assessing loan applications from CCS SMEs*.

European Investment Fund. (2019). *Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe: A Sector to Invest In*. Luxembourg: EIF. Retrieved October 5, 2021 from

https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf

EY Consulting. (2021). Rebuilding Europe – The Cultural and Creative Economy before and after the COVID-19 Crisis. European Grouping of Societies of Authors and Composers (GESAC). From <https://www.rebuilding-europe.eu/>

Gerlitz, L., & Prause, G. (2021). Cultural and Creative Industries as Innovation and Sustainable Transition Brokers in the Baltic Sea Region: A Strong Tribute to Sustainable Macro-Regional Development. *Sustainability*, 13(9742). doi:<https://doi.org/10.3390/su13179742>

IDEA Consult, Goethe-Institut, Amann, S., & Heinsius, J. (2021). Research for CULT Committee – Cultural and creative sectors in post-Covid-19 Europe: crisis effects and policy recommendations. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies. From [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/652242/IPOL_STU\(2021\)652242_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/652242/IPOL_STU(2021)652242_EN.pdf)

Imperiale, F., Fasiello, R., & Adamo, S. (2021). Sustainability Determinants of Cultural and Creative Industries in Periphery Areas. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(9), 438. doi:<https://doi.org/10.3390/jrfm14090438>

Mikic, H., Radulovic, B., & Savić, M. (2020). Creative industries in Serbia: Methodological approaches and economic contributions. *Ekonomika Preduzeca*, 3-4(LXVIII), pp. 201-214. doi:10.5937/EKOPRE2004201M

Sava, D., & Badulescu, A. (2018). Creative and cultural sector: Focus on Romania. *The 32nd International Business Information Management Association Conference (IBIMA)*. Seville, Spain.

UNESCO. (2017). *UNESCO Diversity of Cultural Expressions*. From Serbia Periodic Report: <https://en.unesco.org/creativity/governance/periodic-reports/2017/serbia>

United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation. (2009). *The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics (FCS)*. UNESCO Institute of Statistics. Retrieved October 24, 2021 from http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/unesco-framework-for-cultural-statistics-2009-en_0.pdf

4 ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΙΣ

Natalia Nikolova — ιδρυτής και ιδιοκτήτης της «Recycle Art Academy»